
ZORAN PREDIĆ

EKSPERI- MENTALNOST BEZ EKSPERIMENTA SEKSUALNOST BEZ SEKSA

(POVODOM IV FESTIVALA
EKSPERIMENTALNOG FILMA U ZAGREBU)

»U Americi je zbrka, London spava, Francuzi se ne snalaze i tako je Zagreb u povoljnom položaju da postane mesto koncentracije pravog filmskog avangardizma« — izjavila je na GEFF-u Carolee Schneemann, autorka filma »Fuzija«, jednog od najpolemičnijih i sigurno najseksualnijih filmova Festivala.

Ako je sve to tačno, onda posle zagrebačkog festivala, koji sigurno nije iskoristio svoj »povoljan položaj«, možemo slobodno reći da je eksperimentalni film u vrlo ozbiljnoj krizi. Ono što smo videli na zagrebačkom festivalu, koji je, po rečima ove Amerikanke, trebalo da spase ugled eksperimentalnog filma, vrlo je obeshrabrujuće.

Glavno načelo ovog festivala bilo je prikazati sve što je originalno, što doprinosi novom poimanju filma, što širi granice i perspektive ovog medija. Sâm eksperiment, u svim oblastima nauke i umetnosti, zahteva, pre svega, stvaranje nečeg novog, do tada neotkrivenog. Prema tome, to se očekuje i od filmskog eksperimenta. Ako eksperimentišemo, a ne stvorimo ništa novo, onda je eksperiment propao! No, ipak, tada bar ostaje pokušaj koji je kao takav pozitivan i neophodan, i on će, ako je ličnost dovoljno uporna, sigurno doneti rezultat.

Međutim, zabrinjavajuća činjenica kod većine autora na zagrebačkom festivalu je ta što oni

---

uopšte i ne pokušavaju da se istinski, sa žarom, bave filmom, da eksperimentišu i pronađu neki novi vlastiti izraz. Autori se, uglavnom, koriste već ustaljenim klišeima eksperimentalnog filma, ne unoseći u njega ništa individualno. Stiže se utisak da se pod bizarnošću forme skriva siromaštvo sadržine. Međutim, postavlja se pitanje: koliko je ta forma eksperimentalnog filma nova i u kojoj meri je ona vredna sama po sebi, bez originalne autorove ličnosti?

Već nekoliko godina, na sličnim festivalima, gledamo duge statične kadrove (ženski polni organ, devojka koja nekog čeka u kapiji — ove godine u Zagrebu), sumanuto polivanje kamerom, sa neprestanim švenkovima i zumovima, stalne duple, pa i triple ekspozicije, ubrzano i usporeno snimanje i slične eksperimente koji, uglavnom, baziraju na tehnicizmu fenomena samog snimanja kamere. Ako nam ovaj, stalno isti repertoar, filmski entuzijasti-eksperimentatori prezentiraju već punih pet, ako ne i deset godina, onda je jasno da je ta njihova nova forma eksperimentalnog filma sada isto toliko zastarela i konvencionalna koliko i forma američke filmske melodrame.

Izgleda da su autori eksperimentalnog filma umorni, bez ideja, da ne znaju kuda dalje.

Jasno je, pogotovo posle ovog festivala, da nije dovoljno samo pustiti kameru u rad, i posle to prezentirati kao autentično, eksperimentalno filmsko delo. Umetnik, autor, mora uvek da bude prisutan u filmu, mora da se oseti njegova individualnost. Bez obzira da li snima autentični životni prizor, ili taj prizor aranžira pred objektivom kamere, autor mora da zna zašto baš to snima (ako se radi o autentičnom životu), šta sa snimljenim materijalom hoće da postigne i da li će i kako to delovati na publiku. Obezbediti atraktivnost jednom filmskom prizoru samo pomoću trikova kamere, ugla snimanja, isto je tako formalno, prazno i nedorečeno kao i prosto registrovanje nekog čudnog, zabranjenog, šokantnog zbivanja. I u jednom i u drugom slučaju radi se o blefu, nedostatku originalnosti duha i talenta.

Sigurno da nije lako stvoriti nešto novo, nije lako biti onaj koji probija, koji ukazuje na nove mogućnosti, koji otkriva drugačije vidike. Međutim, ako to već želimo, ako osećamo da to moramo, onda je jedini i pravi način koji vodi do uspeha — potpuno se tome predati, uporno raditi, pokušavati uvek iznova, stalno eksperimentisati. Tu nema blefiranja, pravljenja filma „levom rukom“, nonšalantno. Varaju se oni koji misle da je eksperimentalan film lako praviti, da je dovoljno naći „caku“ i film je gotov. Možemo čak reći da je pravi ekspe-

rimentalni film teže napraviti od klasičnog, jer se tu upravo svaka ta „caka“, zasnovana samo na spoljnom efektu, daleko više oseti.

Eksperimentalan film ima svoje opravdanje i doprineće razvitku filma uopšte jedino ako se njime bave ljudi koji su zaljubljenici, zanese-njaci filma, oni kojima je film ušao u krv, koji bez njega ne mogu da žive. Borba za opstanak je ovde surova, nema mesta za umorne, posustale, a još manje za one koji se eksperimentalnim filmom bave zato što je to u modi, i zato što im se čini da se on može napraviti lako bez mnogo truda. Koliko je to „lako“, najbolje smo videli na ovom festivalu, gde je od tridesetak filmova bilo jedva nekoliko dobrih. Većina autora bila je lišena gotovo svake individualnosti, pa čak i želje da se stvori nešto novo. Bili su to, uglavnom, surrogati eksperimentalnog filma, bez onog pravog, nadahnutog izraza, bez ikakvog eksperimenta.

No, na ovom festivalu bio je prisutan još jedan paradoks.

Organizacioni komitet Festivala odredio je širu temu kojom su ovogodišnji filmovi prvenstveno trebali da se bave. Tema je glasila: „Seks kao mogući put u novi humanizam“.

S obzirom na to da seks danas prodire u sve oblasti kulturnog i javnog života, da je sve više prisutan u našem svakodnevnom životu, mislimo da ovakva tema ima svoje puno opravdanje. Čudno je možda jedino to što se ona nije pojavila i ranije.

Seks je tu, među nama, nema razloga za njegovo ignorisanje, a još manje za uzbunu i paniku. On je društveno opravdan, jer mi-društvo-očigledno nemamo ništa protiv njega, čak bi se, posle ogromnog interesovanja na zagrebačkom festivalu, moglo reći da smo njime oduševljeni, što je, s druge strane, opet potpuno normalno.

No, taj isti organizacioni komitet, koji je pokazao razumevanje za sadašnji položaj seksa u društvu i dao mu puni publicitet, odlučio je da ne da propusnicu filmovima koji su, po njegovom ubeđenju, pornografski. Organizovati festival sa temom seksa a zabraniti prikazivanje pornografskih filmova, koji su legitimni izdanak filmova o seksu, vrlo je čudno. Pogotovu kada znamo da pojam „pornografija“ još nije precizno određen i da se oko tačnog značenja ovog pojma još lome koplja mnogih teoretičara. Stvarno, teško je reći šta je pornografija a šta nije, gde prestaju granice seksa a počinje pornografija itd.

Verovatno smo zbog ove odluke organizatora prisustvovali seksualnom festivalu lišenom istinskog seksa, jer su se autori koje smo videli bavili seksom bez žara, vrlo akademski, ponekad čak i puritanski.

Na kraju, želim da kažem da sam ja, a i svi oni koji se bave filmom, u svakom slučaju za eksperimentalni film, jer, kao što je jednom prilikom rekao Dušan Makavejev, „Filmska proizvodnja (konvencionalna) mora da ima jednu grupu ludaka eksperimentalista-entuzijasta, koji će svojim eksperimentima stalno bušiti, stalno skretati pažnju na nove šanse“. Međutim, ako tobožnji eksperimentalizam i avangardizam služe samo kao paravan za prikriivanje mediokritetstva, ja sam onda za akademizam, ma koliko to možda zvučalo i dekadentno.

